

Sygn. akt II PK 196/19

POSTANOWIENIE

Dnia 3 grudnia 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Frańczak

w sprawie z powództwa E. Ś.,
przeciwko Sądowi Rejonowemu w C.
o odprawę emerytalną,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 3 grudnia 2020 r.,
skargi kasacyjnej powódki od wyroku Sądu Okręgowego w O.
z dnia 20 maja 2019 r., sygn. akt III Pa (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. nie obciąża powódki kosztami zastępstwa procesowego
pozwanego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 20 maja 2019 r., III Pa (...), Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w O. w sprawie z powództwa E. Ś. przeciwko pozwanemu Sądowi Rejonowemu w C. o odprawę emerytalną, oddalił apelację powódki od wyroku Sądu Rejonowego w O. z dnia 3 stycznia 2019 r., którym umorzono postępowanie co do żądania ponad kwotę 9.075,60 zł należności głównej oraz ponad żądanie odsetkowe w kwocie 1.307,14 zł skapitalizowanych odsetek za opóźnienie za okres od dnia 13 stycznia 2016 r. do dnia 1 lutego 2018 r. wraz z dalszymi odsetkami za opóźnienie od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty (pkt 1), w pozostałym zakresie oddalono powództwo (pkt 2) oraz zasądzone od

powódki na rzecz pozwanego kwotę 2.700,00 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa prawnego (pkt 3).

W uzasadnieniu wyroku Sąd drugiej instancji wskazał, że chociaż zgodnie z art. 17 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o pracownikach sądów i prokuratury (obecnie jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 577), urzędnikowi albo innemu pracownikowi sądu lub prokuratury lub pracownikowi Biura Służby Prawnej Trybunału Konstytucyjnego, którego stosunek pracy ustał w związku z przejściem na rentę z tytułu niezdolności do pracy lub na emeryturę, przysługuje jednorazowa odprawa w wysokości zależnej od stażu pracy, to oceniając postawę (zachowanie) powódki, które doprowadziło do rozwiązania z nią umowy o pracę w trybie art. 52 § 1 pkt 1 k.p. oraz art. 12 ust. 6 ustawy o pracownikach sądów i prokuratury, roszczenie o odprawę emerytalną jest sprzeczne z art. 8 k.p. i nie zasługuje na uwzględnienie. Sąd Okręgowy uwypuklił, że art. 8 k.p. upoważnia sąd do oceny, w jakim zakresie, w konkretnym stanie faktycznym sprawy działanie lub zaniechanie uprawnionego nie jest uważane za wykonywanie jego prawa i nie korzysta z ochrony prawnej. W tym kontekście wskazał, że powódka była pracownikiem Sądu Rejonowego – instytucji o dość szczególnym charakterze, w której istotne znaczenie ma przestrzeganie zasad moralnych, jak i społecznych – a mimo to okazała brak poszanowania godności osobistej współpracowników, sprzeniewierzyła się dochowaniu tajemnicy państwowej i służbowej, przestrzegania regulaminu pracy oraz obowiązującego u pracodawcy Kodeksu Etyki. Powódka nagrywała rozmowy współpracowników bez ich zgody a ponadto przez cały czas bagatelizowała swoje naganne zachowanie.

Powyższy wyrok zaskarżył skargą kasacyjną pełnomocnik powódki, zarzucając naruszenie prawa materialnego – art. 17 ustawy o pracownikach sądów i prokuratury w związku z art. 92¹ k.p., przez błędną wykładnię i zastosowanie polegające na dopuszczeniu przesłanki negatywnej przyznania prawa do odprawy emerytalnej, nieprzewidzianej w przepisach prawa powszechnie obowiązującego, a w konsekwencji pozbawienie powódki odprawy emerytalnej za wypracowany staż pracy, pomimo kompensacyjno - socjalnego charakteru odprawy emerytalnej, - art. 8 k.p., przez błędną wykładnię i nieprawidłowe zastosowanie konstrukcji nadużycia prawa w przedmiotowej sprawie.

Wskazał także na naruszenie przepisów postępowania - art. 378 § 1 k.p.c. i art. 382 k.p.c. w kontekście naruszenia art. 17 ustawy o pracownikach sądów i prokuratury, przez „niedostateczne poczynienie ustaleń dotyczących spełniania przez powódkę przesłanek nabycia prawa do odprawy emerytalnej i brak ustalenia czy w sprawie wystąpił związek pomiędzy rozwiązaniem stosunku pracy a przejściem na emeryturę, a jeśli tak to w jakim aspekcie (przykładowo czasowym, funkcjonalnym, przyczynowym), co świadczy o przedwczesnym zastosowaniu przepisu prawa materialnego w warunkach braku poczynienia dostatecznych ustaleń i analizy prawnej, a w konsekwencji nierozpoznanie istoty sprawy”, - art. 235 § 1 k.p.c. oraz art. 217 § 2 k.p. w związku z art. 227 k.p.c., przez „oparcie się na dowodach z akt innej sprawy (w tym uzasadnieniach wyroków) i powielenie ocen zawartych w wyrokach zapadłych w odmiennej rodzajowo sprawie dotyczącej odwołania od rozwiązania stosunku pracy, z pominięciem twierdzeń i dowodów powołanych/ przeprowadzonych w toku niniejszego postępowania, którego *ratio* jest odmienne, co stanowi naruszenie zasady bezpośredniości oraz kontrydiktoryjności”, - art. 328 § 2 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c. oraz art. 382 k.p.c., przez „brak odniesienia się do ustaleń i ocen, które były kwestionowane w apelacji, i niezawarcie w uzasadnieniu wyroku pełnej podstawy faktycznej rozstrzygnięcia”, - art. 203 § 2 w związku z art. 355 k.p.c. oraz art. 316 § 1 i art. 469 k.p.c., przez „błędne uznanie, że w sprawie doszło do cofnięcia powództwa równoznacznego z przegraniem sprawy, pomimo tego iż powódka wskazywała konsekwentnie, że jej wolą nie jest cofnięcie powództwa, wobec czego brak było podstaw do uznania, iż strona cofnęła powództwo, które jest traktowane jako przegranie sprawy w tej części i umorzenie postępowania z tego powodu”.

Pełnomocnik powódki wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Okręgowego i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania, ewentualnie uchylenie orzeczenia i rozstrzygnięcie co do istoty sprawy poprzez zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki należnej odprawy emerytalnej wraz z orzeczeniem o kosztach postępowania według norm przepisanych.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazano, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, co wynika z rażącego naruszenia przez Sąd Okręgowy prawa materialnego oraz przepisów postępowania. Według

skarżącej Sąd odwoławczy zmodyfikował treść art. 17 ustawy o pracownikach sądów i prokuratur bowiem pozbawił ją odprawy emerytalnej z uwagi na przyczynę rozwiązania umowy o pracę, modyfikując normy prawne i wyprowadzając dodatkowe przesłanki nabycia prawa do odprawy emerytalnej. Ponadto nie dopełniono obowiązku precyzyjnego i szczegółowego uzasadnienia nadużycia prawa do odprawy emerytalnej na podstawie analizy całokształtu okoliczności sprawy.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną pełnomocnik pozwanego wniósł o uznanie skargi kasacyjnej za niedopuszczalną wobec treści art. 398² § 1 k.p.c., ewentualnie odmowę przyjęcia skargi do rozpoznania oraz orzeczenie o kosztach zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, jeżeli istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, jeżeli zachodzi nieważność postępowania lub jeżeli skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Ponadto, zgodnie z art. 398⁴ § 2 k.p.c., określającym wymogi formalne skargi kasacyjnej, skarga kasacyjna powinna zawierać wniosek o przyjęcie do rozpoznania i jego uzasadnienie. Wniosek ten powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym wcześniej art. 398⁹ § 1 k.p.c., a jego uzasadnienie winno zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy. Skarga kasacyjna nie jest bowiem (kolejnym) środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, z uwagi na przeważający w jej charakterze element interesu publicznego. Służy ona kontroli prawidłowości stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia.

Wniosek o przyjęcie do rozpoznania skargi kasacyjnej został oparty na przesłance jej oczywistego uzasadnienia (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.). Nie można jednak uznać, że skarżąca wykazała istnienie tej przesłanki w rozpoznawanej sprawie.

W świetle utrwalonego orzecznictwa przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu nie prowadzi wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 2 marca 2012 r., III PK 73/11, LEX nr 1215153). Nie chodzi zatem o takie naruszenie prawa, które może stanowić podstawę skargi w rozumieniu art. 398⁴ § 1 pkt 2 k.p.c., lecz o naruszenie kwalifikowane. O ile dla uwzględnienia skargi kasacyjnej wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla jej przyjęcia do rozpoznania konieczne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającej na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 14 lipca 2005 r., III CZ 61/05, OSNC 2006 nr 4 poz. 75; z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, LEX nr 198531; z dnia 9 marca 2012 r., I UK 370/11, LEX nr 1215126; z dnia 1 stycznia 2012 r., I PK 104/11, LEX nr 1215774). Ma to być przy tym zasadność łatwo dostrzegalna już nawet przy pobieżnej lekturze skargi (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 3 marca 2012 r., II PK 294/11, LEX nr 1214578). Oczywiście naruszenie prawa powinno być zatem rozumiane jako widoczna natychmiast, bez potrzeby dokonywania pogłębionej analizy jurystycznej, sprzeczność wykładni lub stosowania prawa z brzmieniem przepisów albo powszechnie przyjętymi regułami interpretacji (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 26 lutego 2008 r., II UK 317/07, LEX nr 453107; z dnia 25 lutego 2008 r., I UK 339/07, LEX nr 453109; z dnia 26 lutego 2001 r., I PKN 15/01, OSNAPiUS 2002 nr 20, poz. 494; z dnia 17 października 2001 r., I PKN 157/01, OSNP 2003 nr 18, poz. 437; z dnia 8 marca 2002 r., I PKN 341/01, OSNP 2004 nr 6, poz. 100 oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07, LEX nr 375616). Skarżący jest w tym

zakresie zobowiązany do sformułowania w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania odpowiednich wywodów potwierdzających tę okoliczność, a należy pamiętać, że o oczywistości naruszenia prawa możemy mówić jedynie, gdy w rozpoznawanej sprawie doszło do sprzeczności wykładni lub stosowania prawa z jego brzmieniem albo powszechnie przyjętymi regułami interpretacji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 kwietnia 2013 r., III SK 43/12, LEX nr 1331343 oraz z dnia 8 października 2015 r., IV CSK 189/15, LEX nr 1844092 oraz powołane tam orzecznictwo). Ponadto, skoro uzasadnienie wniosku o przyjęcia skargi do rozpoznania odwołujące się do przyczyny określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., powinno koncentrować się na wykazaniu „oczywistości” zasadności skargi, to nie może sprowadzać się do odwołania się do uzasadnienia podstaw kasacyjnych bądź też do ich powtórzenia, choćby nawet w zmodyfikowanej formie, ani być sformułowane w sposób, który wymagałby oceny ich zasadności (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 maja 2018 r., IV CSK 618/17, LEX nr 2500419).

Wymienionych wyżej wymogów nie spełnia wniesiona skarga kasacyjna, ponieważ w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania skarżąca nie zdołała wykazać, aby naruszenie art. 17 ustawy o pracownikach sądów i prokuratury czy też art. 8 k.p. miało walor naruszenia kwalifikowanego, widocznego na „pierwszy rzut oka”. Argumentacja uzasadnienia wniosku ogranicza się bowiem do twierdzenia, że Sąd drugiej instancji dokonał „błędnej wykładni i nieprawidłowo zastosował konstrukcję nadużycia prawa w przedmiotowej sprawie. Powołując się na naruszenie ogólnie rozumianych zasad i wartości, Sąd ten nie dopełnił obowiązku precyzyjnego i szczegółowego uzasadnienia nadużycia prawa do odprawy emerytalnej na podstawie analizy całokształtu okoliczności. (...) Tym samym nawet gdyby hipotetycznie przyjąć, że Sąd drugiej instancji mógł zastosować konstrukcję pozbawienia powódki odprawy emerytalnej ze względu na naruszenie zasad współżycia społecznego związane z przyczyną rozwiązania stosunku pracy (...), to i tak błędne było zastosowanie tej konstrukcji z uwagi na niedokonanie analizy całokształtu okoliczności sprawy, która warunkuje tę możliwość”. Zdaniem pełnomocnika skarżącej „Sąd niesłusznie pozbawił powódkę prawa do odprawy emerytalnej, tj. powszechnego świadczenia o charakterze

kompensacyjno — socjalnym, niezależnego od przyczyny rozwiązania stosunku pracy, które pracownik powinien otrzymać raz w życiu w związku z przejściem na emeryturę”. Twierdzenia te stanowią jednak polemikę z ustaleniami dowodowymi i oceną dowodów dokonaną przez Sądy *meriti*, co zgodnie z art. 398³ § 3 k.p.c. uchyla się spod kontroli kasacyjnej, gdyż niedopuszczalna jest argumentacja skargi, której podstawę stanowi zakwestionowanie ustaleń faktycznych i ocena materiału dowodowego sprawy.

Ponadto, jak trafnie zauważa się w skardze kasacyjnej, Sąd Najwyższy wypowiadając się w podobnej kwestii dotyczącej odprawy emerytalnej pracownika samorządowego w uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 28 czerwca 2017 r., III PZP 1/17 (OSNP 2018 nr 1, poz. 1), uznał, że rozwiązanie stosunku pracy na podstawie art. 52 § 1 pkt 1 k.p. nie wyklucza prawa pracownika samorządowego do jednorazowej odprawy emerytalnej przewidzianej w art. 36 ust. 2 w związku z art. 38 ust. 3 i 5 ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. o pracownikach samorządowych (jednolity tekst: Dz.U. z 2016 r., poz. 902 ze zm.). W uzasadnieniu uchwały podkreślono jednak, że „rozwiązanie umowy o pracę w trybie art. 52 § 1 k.p. nie wyłącza samo w sobie prawa do odprawy w związku z przejściem pracownika na emeryturę lub rentę oraz nie oznacza, że pracownik, z którym rozwiązano umowę o pracę w tym trybie zawsze taką odprawę otrzyma. Pamiętać bowiem należy, że roszczenie pracownika, który dopuścił się ciężkiego naruszenia swoich podstawowych obowiązków lub też w inny sposób doprowadził do powstania możliwości skorzystania przez pracodawcę z rozwiązania umowy o pracę w trybie „dyscyplinarnym”, będzie podlegało ocenie sądu przez pryzmat art. 8 k.p. Sądy będą zatem mogły, po przeanalizowaniu okoliczności całej sprawy, dojść do wniosku, że roszczenie pracownika narusza społeczno - gospodarcze przeznaczenie prawa lub też zasady współżycia społecznego w świetle naruszeń jakich się dopuścił. W takiej sytuacji sądy powinny zatem oddalić roszczenie pracownika”. Natomiast regulacja zawarta w art. 8 k.p. należy do kategorii przepisów prawa zawierających klauzule generalne (zwroty niedookreślone), wobec czego z natury rzeczy ma charakter ogólny, a jej zastosowanie jest ściśle uzależnione od konkretnych okoliczności faktycznych. Z tego względu kwestia prawidłowego zastosowania art. 8 k.p. nie może być uznana za argument

wskazujący na oczywistą zasadność skargi kasacyjnej. Tylko w szczególnych i wyjątkowych sytuacjach można stwierdzić oczywiste naruszenie prawa przy stosowaniu przez sąd klauzul generalnych.

Nie można także nie zauważyć, że skarżąca we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania poza ogólnikowym stwierdzeniem „że „skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona co wynika z rażącego naruszenia przepisów postępowania w zaskarżonym wyroku” nie wskazuje konkretnego przepisu prawa procesowego, którego naruszenie spowodowałoby wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia. Nie jest wystarczające powołanie się na przepisy zawarte w podstawach skargi bowiem podstawy kasacyjne stanowią odrębny element skargi i podlegają rozpoznaniu dopiero po przyjęciu skargi kasacyjnej do rozpoznania. Oznacza to, że nie zastępują ani nie uzupełniają podstawy przedsądu. Odnosi się to również do szczególnej podstawy przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., która jako jedyna podstawa przedsądu ma na uwadze indywidulany interes skarżącego w przyjęciu skargi kasacyjnej do rozpoznania. O ile zasadne podstawy kasacyjne (art. 398³ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c.) mogą prowadzić do uwzględnienia skargi kasacyjnej, to w przypadku podstawy przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. znaczenie ma dopiero oczywista zasadność skargi, czyli samodzielne (odrębne od podstaw kasacyjnych) wskazanie i wykazanie we wniosku naruszenia przepisów, które bez wątpliwości prowadzi do stwierdzenia, że objęty skargą wyrok, jest oczywiście wadliwy i dlatego skarga powinna zostać przyjęta do rozpoznania (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 maja 2020 r., I UK 250/19, LEX nr 3029692).

Mając na uwadze powyższe, Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.) oraz na podstawie art. 102 k.p.c. odstąpił od obciążania powódki kosztami zastępstwa procesowego pozwanego w postępowaniu kasacyjnym.